

10.33537/sobild.2022.13.1.11

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 18.10.2021
Kabul edildiği tarih: 10.01.2022
Yayınlanma tarihi: 31.01.2022

Article Info

Date submitted: 18.10.2021
Date accepted: 10.01.2022
Date published: 31.01.2022

KUŞATILMIŞ YAŞAMLAR VE AĞIR ROMANDAKİ ANA KİŞİLER ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME*

A COMPARATIVE STUDY ON MAIN CHARACTERS IN WHATEVER AND AĞIR ROMAN

Umay ARSLAN

Dr., Çukurova Üniversitesi Fransız Dili Eğitimi ABD,
umayarslan@gmail.com

Anahtar sözcükler

Michel Houellebecq; Metin Kaçan;
Karşılaştırmalı Yazın; Birey-
Toplum; Yabancılaşma-Çöküntü

Keywords

Michel Houellebecq; Metin Kaçan;
Comparative Literature;
Individual-Society; Strangeness-
Depression

Öz

Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman, tüm insani değerlerin yozlaştığı bir tüketim çağında yaşam koşulları ve tarzlarıyla birbirinden ayrılan iki farklı toplumsal sınıfın benzer yazgıları paylaşan iki üyesinin öyküsünü anlatır. Bir yanda para, güç, cinsellik ve bilgi-işlem tutkunu insanların oluşturduğu bir bilişim cemaati üyesi program çözümlemecisi; diğer yanda şiddet, korku, haz ve eğlencenin doruğunda yaşam savaşı veren insanlardan oluşan Kolera cemaati üyesi Salih vardır. Bakış açıları ve beklentilerinin farklılığı nedeniyle yaşama, çeyreye ve insanlara uyum sağlayamayan roman kahramanları giderek yalnızlaşır ve yabancılaşma duygusuna kapılırlar. Gerçekte yaşadıkları sorunun farkında olup buldukları konumu isteseler de kolayca terk edemeyeceklerini bilirler. Böylece, "Bizler kralız." diyen bilgi-işlemci ve "Älem buysa kral benim." diyen Salih, yaşam karşısında kendi kuramsal ve estetik duruşlarını sergileyerek direnmeye çalışırlar. Ancak, biri en iyi olduğunu düşünen, diğeri en iyi olmayı isteyen; yaşama tutunmaya çalışırken derin bir çöküntüye sürüklenen roman kahramanları sonunda düzene boyun eğerek savaşı kaybederler. Bu çalışmada, *Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman* adlı yapıtlardaki ana kişilerin ruhsal ve düşünsel yapılarını, içinde yaşadıkları toplumla olan ilişkilerini, karşılaştıkları olay ve sorunlara verdikleri tepkileri inceleyerek benzer ve farklı yönlerini ortaya koymayı amaçladık.

Abstract

Whatever (French: *Extension du domaine de la lutte*) and *Ağır Roman* tells the story of two members of two different social classes who share similar destinies, separated by their living conditions and styles in an age of consumption where all human values are degenerated. On the one hand, there is the data processor, a member of the data processing community consisting of money, power, sexuality and computing enthusiasts, and on the other, Salih, the member of the Cholera community, which consists of people fighting for life at the height of violence, fear, pleasure and entertainment. Due to the diversity of their perspectives and expectations, the heroes, who cannot adapt to life, environment and people, become increasingly lonely and have a feeling of alienation. Thus, the program analyst who says "We are the King." and Salih who says "If that's the world, I'm the king." try to resist against life by displaying their own theoretical and aesthetic standing. However, the novel heroes, one of whom thinks that he is the best, the other one who wants to be the best, drifting into a deep collapse while trying to hold on to life, eventually lose their war by bowing to order. In this study, we aimed to reveal similar and different aspects by examining the spiritual and intellectual structures of the main characters in the works of *Whatever* and *Ağır Roman* through their relations with the society in which they live and their reactions to the events and problems they encounter.

* Bu çalışma, yazarın 2009 yılında tamamladığı Michel Houellebecq ve Metin Kaçan'da Çağdaşlık Sonrası Yaklaşımların Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi: Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman adlı doktora tezinden türetilmiştir. Bu çalışmanın, resmi olarak ön adını 2013'te değiştirmiş olan yazarın önceki adıyla yazmış olduğu söz konusu tez ve ilgili makalelerle olan benzerliği, yazarın aynı kişi olmasından kaynaklanır.

Giriş

İçinde bulunduğumuz çağın insanlığa tuhaf, yabancı, kötü bir fabl anlattığını savunan Michel Houellebecq, romanlarında tükenme ve çökme noktasına gelmiş bir uygarlık düşüncesini kuramsallaştırmaya çalışır. İnsancıl değerlerden giderek uzaklaşan kaygı verici bir dünyaya karşı tepkisini kaygı verici bir söylem tarzı üretirken gösterir. Romanları dünyanın sonu ve büyük yıkım düşüncesine doğru bir gelişme göstererek roman kişilerinin tam bir felakete uğramasıyla sona erer (Wesemael, 2005a: 86, 87). Tam anlamıyla bir 68 kuşağı karşıtı olarak karşımıza çıkan Houellebecq'e göre özgürlük düşüncesi adaletsizlik, eşitsizlik ve şiddet ile bozularak yolundan saptırılmıştır. Özgürlükçülük Batı toplumunda tüm yerleşik değerleri yıkarak kinik bir bireycilik anlayışına dönüşmüştür. Bu nedenle yazar, romanlarında ekonomik ve cinsel özgürlükçülüğün toplum ve birey açısından zararları üstünde ısrarla durur (a.g.y.: 88, 89).

Houellebecq'in yapıtlarının yazınsal işlevi; öncü yazın, Yeni Roman ve çağdaş sonrası yazının işlevsel yeterliliğine karşıt bir durum sergiler (Mura-Brunel ve Dambre, 2004: 475). Güncel Fransız romanında 'yeni-doğalcılık' olarak adlandırılan ve değerler dizisinde bir değişimi işaret eden eğilimi gösterir (Schober, 2004: 515). Yazar yapıtlarında gerçekçi ve doğalcı yazarların estetik anlayışında olduğu gibi doğa ve kültür arasındaki ilişkiyi ortaya koyar (Hillen, 2007: 124). Olaylara ve davranışlara bilinçli, donuk, soğuk bir bakış fırlatarak içinde yaşadığı zamanı ve gerçekliği çarpıtmadan anlatan ödünsüz, uzlaşmasız, kinik bir yazardır. Dünyanın siyasal görünümünü yansıtan düşünceleri uğruna yazınsal biçimi kurban ederek gri bir tonda yazar (Alpozzo, 2005: 108).

Houellebecq, *Kuşatılmış Yaşamlar*'da yazınsal gerçekliği insan ve toplumsal gerçeklik ile koşutlayarak biçimini oluşturur; bilimsel raporlarınkine benzer bir özsozlülük ve kesinlikle düz, yalın, gösterişsiz bir anlatım biçimi ortaya koyar. Olayların gelişimi ve izlenimler işlenmemiş, gerçekçi ve yansız bir tutumla sergilenir (Saenen, 2001-2002: 158, 159). Metnin dokusuna sinmiş güldürü ve alay umut kırıcı gerçekliğe karşı bireysel bir yanıt, bir tepki oluşturur. Şiddet ve güldürünün karışımından oluşan kara güldürü tam anlamıyla Houellebecq'in yazınsal biçimidir. Gülünç ve dokunaklı olan şeyler onda sürekli birbiriyle ilişki içindedir. Yazar mutsuzluk ve kötülükle alay ederken acınacak durumlar karşısında güldürür. Onun güldürü anlayışı, kinizm ve kara güldürü ile belirlenmiş üzüntü verici bir güldürüdür (Wesemael, 2005a: 95).

Metin Kaçan ise romanlarında alt-kültürle belirli bir üst-kültürün kesiştiği, aynı 'tatları' farklı açılardan yakalayabilme isteği içinde olan insanların bir araya geldiği yerleri ve buralarda toplumdışı ve uç noktalarda yaşam süren insanları anlatır (Erbarıştıran, 2003: 137). *Ağır Roman*'da satır aralarında sorguladığı toplumsal

düzeni *Fındık Sekiz*'de sözel düzlemde haykırarak dile getirir. İçinde yaşadığımız zamanı ve maddesel zevkler üzerine kurulmuş somut yaşamı şiddetle eleştirir (Ecevit, 2006: 214, 215). Yaşanmakta olan uygarlığa ve bu uygarlığın insanlığı felakete sürükleyen değer ölçütlerine karşı başkaldırır. Tasavvuf düşüncesinin estetik bir düzlemde aktarıldığı *Fındık Sekiz*, aydınlığa giden yolu anlatan Yeni Çağ tarzı bir kurtuluş romanı olup Türkiye'de bu türün ilk yazınsal örneği olarak görülür (a.g.y.: 235, 236).

Kaçan'ın *Ağır Roman*'da kullandığı alt-kültür dili yazın dünyasında karşıt uçlarda dolaşan tepkilerin oluşmasına yol açar. Sanatın tüm toplumsal ölçütlerin dışında kalması gerektiğini ve estetik özgürlüğü savunanların hayranlık dolu yazıları karşısında sanatın öğretici, eğitici ve düşüncüsel işlevini önemseyenlerin metni yerden yere vurduğu yazıları yer alır (a.g.y.: 214). Kaçan, "*kendi argom ve sokağın argosuyla kurdum*" (akt. Ecevit, 2003: 11) dediği *Ağır Roman*'da kendi gerçeğini egemen kültürün diliyle yansıtmak istemez. Egemen kültüre ve onun söylemlerine karşı hem dilsel hem de düşüncüsel bir karşı çıkış söz konusudur (a.g.y.: 11).

Kaçan'da yeni olan, doğalcı yazarlarla yerleşen ve Türk yazınında da var olan aslına uygun dili yalnızca roman kişilerinin dili olarak değil aynı zamanda anlatıcının dili olarak da kullanmasıdır. Alay ve güldürünün egemen olduğu argoyu düşsel öğelerle birleştirerek gerçeküstü imgeler uyandıran yazar 'kitsch'i meydan okurcasına estetize eder. Yeni gerçekçiliğin geleneksel kentsoylu kültürünün diliyle yansıtılamayacağını savunan dil kuşkuculuğuyla değişik bağlamda koşutluk gösterir. Yazını toplumsal ve ekonomik alt yapıdan ayrı tutmak istemeyen, "*Orada öyle bir yaşam varsa, bunu yadsımamak gerek.*" (akt. Ecevit, 2003: 16) diyen Kaçan, kenar mahalle olgusunun dile getirildiği *Ağır Roman*'da alt-kültür yaşamını yine alt-kültürün diliyle anlatır (a.g.y.: 15, 16). Gülmececi bir deyiş biçimiyle bilinçli olarak bulanık bir anlatıma başvurarak Kolera halkının toplumun baskın kesimlerinden son derece farklı bir topluluk ve yaşam savaşı veren insanlar olduğunun altını çizer (Özünü, 2003: 18).

Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman, çok katmanlı okumalara açık ve ağırlık noktası birden fazla olan yapıtlardır. Houellebecq ve Kaçan gibi farklı toplumsal, ekonomik ve kültürel çevreye ait olan roman ana kişilerinin yaşantılarında ve romanların izleksel kurgusunda büyük benzerlikler bulunmaktadır. Bu benzerlikleri ve farklılıkları nedenleriyle ortaya koymak için: Her iki anlatıyı olay örgüsünde belirlediğimiz ortak bir bakış açısından hareketle dört parçaya böldük. Ana kişiler romanın yapısını şekillendiren, yapıttaki izleksel gücü ve temel düşüncüyü temsil eden unsurlar olduğundan (Aylanç, 2016: 47) çözümlememizi ana kişiler üzerinden gerçekleştirdik. Ana kişi ve izlek odaklı incelememizin eksik, sınırlı ve yetersiz olmasını elden

geldiğince önlemek için gerektiğinde zaman, uzam, anlatıcı; dil, biçem gibi diğer unsurlara da amacımızı doğrultusunda yer verdik. Böylece, roman ana kişilerinin yaşantılarını, kişilik ve davranış biçimlerini, olaylar karşısındaki tutumlarını, toplumsal ve bireysel sorunlarını ayrıntılı biçimde ele aldık. Belirlemiş olduğumuz izleklerin kaynağını, yapısını ve dönüşümlerini de bu şekilde açıklamış olduk. Sonuç bölümünde roman ana kişilerinin izleksel bağlamda bir karşılaştırmasını yaparak aralarındaki benzerlik ve farklılıkları nedenleriyle ortaya koyduk. Çalışmamızın Michel Houellebecq ve Metin Kaçan romanları üzerine bilgi ve yorumlarımızın zenginleşmesine katkıda bulunacağı kanısındayız.

Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman'a Genel

Bakış

Kuşatılmış Yaşamlar'da toplumsal oyundan kendini soyutlayan, yükümlülüklerinden kurtulan, giderek bunalıma giren, kurallar alanı gibi savaş alanını da terk eden program çözümlemecisinin kuramsal ve estetik duruşu; anlatıda öne sürülen bir roman kuramının gerekliliği, bilimsel tarafsızlık, ruh çözümlemesinin yetersizliği, ekonomik ve cinsel özgürlükçülüğün zararları gibi konularla uyumlu olarak romansı bir çerçeve yaratır (Dion, 2004: 57). Genel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, kendini bütünüyle hazcılığa adanmış, yaşamsal önem taşıyan tüm anlamlı değerlerden vazgeçmiş kinik bir toplumun çöküşüne doğru hızla sürüklendiği anlatılmak istenir. Batı dizgelerinin düşüncüsel çöküşünü işaret eden Houellebecq'e göre çağdaşlığın özgürlükçülük düşüncüsü sona ermiş, özgürlük düşüncesi yozlaştırılmış ve değersizleştirilmiştir. Romanda özgürlüğü aşırı ve sorumsuzca tüketen günümüz insanının ruhsal dünyası ve onun en belirgin özellikleri olan duyarsızlık, hiçlik ve yabancılaşma duygusu dile getirilir. Ekonomik özgürlükçülük kadar cinsel özgürlükçülüğün de zararları üstünde ısrarla duran yazara göre yalnızca para, güç ve cinsellikle ilgilenen günümüz insanı, çevresiyle duygudaşlık kuramayan, duyumsamaz, bencil, duyarsız ve zevk düşkününü olup çıkmıştır. Tüm enerji tüketimine karşın birey cansız, bezmiş, sönük bir ruh gibi tükenmeye yüz tutmuştur (Wesemael, 2005a: 86-88).

Marc Weitzman, siyanürle karışmış mürekkebi ve tehlikeli yazınıyla ülkesini anlattığından dolayı Houellebecq'in bütün değerli yazarlar gibi kabul edilebilir bir yazar olmadığını belirtir (Alpozzo, 2006: 108). Düşüncelerinde oldukça köktenci olan Houellebecq adeta sarsmak, huzursuz etmek için yazar (Wesemael, 2004: 5). *Kuşatılmış Yaşamlar*'dan farklı olarak *Ağır Roman*'da ise -bireysel ilişkiler zincirine yönelik eleştiriler olsa bile- kültürel yapıya yönelik yerici ve küçümseyici yargılara (Oralış, 2003: 164) ve bu yapının oluş nedenleri üzerine felsefi değerlendirmelere yer verilmez (Erbarıştıran, 2003: 140).

Ağır Roman'da kendine özgü toplumsal, ruhsal, ekonomik ve kültürel bir yaşam dokusu olan (Şahin, 2016: 20) bir kenar mahallede en iyi yaşam tarzı olarak gördüğü kabadayılığa çok genç yaşta soyunarak olmadığı biri gibi davranmak zorunda kalan, kayıtlara geçecek sık bir hareketle namını ölümsüzleştirmek için çabalarken şiddet ve suç batağına saplanan Salih'in dramatik öyküsü anlatılır. Bilinçli bir toplum ve siyaset eleştirisinin yapıldığı, kenar mahalle olgusuyla birlikte kültürel yozlaşmanın da dile getirildiği romanda, Kaçan, düzendeki çarpıklık ve bozulmaların kendini gösterdiği bir toplum katmanında yaşayan ve içinde buldukları anakentin üst-kültürüne uyum sağlayamayan insanları anlatır. Başka bir deyişle, her türlü karşıtlığın yoğun bir biçimde yaşandığı İstanbul'a özgü zenginlikte toplumsal bir mozaigi yansıtır. Daha geniş bir çerçevede değerlendirildiğinde, romanda yalnızca büyük bir kent karmaşası anlatılmamakta, son on yıllarda kültürel ve siyasal bir yozlaşmanın yaşandığı ülkemizden kesitler de sunulmaktadır (Ecevit, 2003: 13).

Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman toplum-birey ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde ana kişi ve izleksel kurgu açısından büyük benzerlikler gösterir. Ancak, toplumsal yapı ve koşulların, olayların, kişisel algılama ve yorumlama biçimlerinin farklı olması nedeniyle roman kahramanlarının aynı izlekleri farklı biçimlerde deneyimlediğine tanık oluruz.

Roman Ana Kişilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

İncelemeye iki farklı coğrafyanın farklı kültür katmanlarında yaşayan ana kişilerin içinde buldukları topluluğun temel özelliklerinden söz ederek başlamak, roman kahramanlarının düşünme ve davranış biçimlerinin daha iyi anlaşılmasında büyük önem taşır. Bu bağlamda *Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman* adlı yapıtlarda yer alan kişi kadrosu hakkında şunlar söylenebilir:

Gilles Lipovetsky, çağdaşlığın mantığını en uç sınırlarına kadar götürülen aşırılık yanlısı bir kültürün ortaya çıktığı çağdaş sonrası dönemde (Lipovetsky, 2007: 151), insanlığın yalnızca, gündelik yaşam ve bireysel çıkarlar uğruna devrimci amaçları ve umutları bir kenara bırakmayı başarabildiğini öne sürer (Lipovetsky ve Charles, 2008: 52). Yaşamın adanmaya değer olduğu büyük amaçların ve büyük girişimlerin günümüzde artık yok olduğunu, devrimci umudun tükenişine birlikte devrim çağının da sona erdiğini belirtir. Lipovetsky'e göre insanlık adına yalnızca geriye kalan, 'ben'in ve onun özel faydalarının peşinde koşma isteği, kişisel özgürleşme deneyimlerinin yarattığı esrimeler, beden ve cinsellik takıntısıdır. Yaşantılar özgürleştikçe boşluk duygusu da giderek yoğunlaşır. Büyük anlatıların sona erdiği çağdaş sonrası dönemde devrimci düşüncelere duyulan inancın zayıflamasıyla düşüncüler maddesel zevklerle doldurulan bir boşluk uğruna feda edilmiştir. Çağdaş sonrası toplum

inançsızlık ve yeni-hiççilik anlayışı ile belirginleşir (Wesemael, 2005a: 85, 86).

Kuşatılmış Yaşamlar'da roman kişileri 'bilişim cemaati' olarak da tanımlayabileceğimiz bilişim sektöründe çalışan insanlardan oluşur. Bu kişiler belirsizliklerle dolu, amaçsız bir dünyada yolunu şaşırılmış yalnız bireyler olarak koşturup dururlar. Kendilerini kuşatan dünyaya karşı derin bir ilgisizlik duyan, manevi yaşantıları olmayan, kendi bedenlerinde tutsak, gizli bir ruhsal çöküntü yaşayan, kısaca 'hasta' varlıklardır. Günümüz anamalcı toplumunda tinsel varlığın bozulmasının cansız / kâğıttan örnekleridirler. İnsancıl niteliğinden uzaklaşmış, yoksunlaşmış bir dünyada yaşamayı deneyen; cinsellik, para, güç ve bilgi-işlem tutkunu bağımsız insanlardır. Bilişim sektöründe önemli bir rol oynasalar da toplumun aydın, bilgili kişileri değildirler. Düşüncülerden uzak, farkına varmadıkları bir boşluğa gömülmüş kinik kişilerdir. Hiççiliğin egemenliğinde, ülküsüz bir dünyada boşluk çağının temsilcileridirler. Ne yaşamak için nedenleri ne savunacak değerleri ne de gösterecek tepkileri vardır. Nedensiz ve tepkisiz, varoluşun temelsizliğini ve olağanlığını kanıtlamak ister gibi öylesine yaşarlar. Tam anlamıyla düş ve umut yoksunu bu roman kişilerinin kaçınılmaz olarak boşluğa ya da tam bir başarısızlığa açılan bireysel yazgılarından kurtulmalarının ise hiçbir olanağı yoktur (a.g.y.: 94, 95).

Bozkurt Güven, kalkınma, ilerleme ve çağdaşlaşma çabalarının bir yandan ulusal sınırlar içindeki farklı alt-kültürleri ulusal bir bireşime doğru götürürken diğer yandan kültürel birimlerin sınırlarını sürekli değiştiren, birleştiren ya da ayıran nüfus hareketleri, kentleşme, sanayileşme ve sınıflaşma eğilimlerine de yol açtığını belirtir. Marvin Haris ise toplumsal sınıfların birbirlerinden 'yaşam tarzı' diye adlandırılan belirli bir düşün ve davranış yapısıyla farklılaştığını ve her sınıfın kendi içinde bir alt-kültürü barındırdığını dile getirir. Ayrıca, alt-kültürlerin kendilerine özgü bir konuşma, çalışma, giyinme ve beslenme tarzına; belirgin bir cinsel, ahlaksal, sanatsal ve düşüncüsel anlayışa sahip olduğunu açıklar (Aslan, 2003: 79, 80).

Ağır Roman'da Kolera halkı ya da 'Kolera cemaati' olarak adlandırabileceğimiz kişi kadrosu dış dünyayla sınırlarını çizmiş, kendi kurallarına göre yaşayan; kendine özgü dili, kültürü ve ahlak anlayışıyla farklı bir görüntü oluşturan kapalı bir topluluktur. Her türden ve her kültürden insanın bulunduğu Kolera Mahallesi anakent yaşantısına uzak düşmüş, tutunamayan, dışlanan insanların sığındığı, yaşadığı, kendilerini var ettiği, görünmez surlarla çevrili bir kale gibidir. Romanda "her türlü sertliğine rağmen gülmeyi ve coşkulu yaşamı hayatlarının bir parçası haline getirmiş mahalle halkı" (AR. 69) olarak tanımlanan Kolera cemaati, yaşamın kıyısında, şiddeti ve eğlenceyi "en hızlı ve en sonuna kadar" (AR. 115) tüketerek yaşar. Kanın, şiddetin, eğlencenin ve müziğin hiç kesilmediği Kolera'da

roman kişilerinin yapıp ettikleri hep aynı şeyi, "Ölsek de, bozulsak da, tükensek de çıkmayalım, burada çok eğleniyoruz." sözlerini roman boyunca fısıldar gibidir (Velioglu, 2003: 60). Mutlak iyilik ve kötülüğün söz konusu olmadığı Kolera her türden zevkin, eğlencenin, suçun belirli kurallar çerçevesinde yapıldığı süreçte onaylandığı, desteklendiği ve teşvik edildiği bir suç ve eğlence dünyasıdır. Bu cemaatte en iyi olmanın koşulu bir yandan cemaati tehlikelerden korumak, öte yandan cemaatin sunduğu zevklere boyun eğmek; sorumlulukları kadar zevkleriyle de tüketen bu dünyada varlığını cemaatin kodlanmış hazlarla dolu günlük yaşamına adamaktır (a.g.y.: 43).

Ana kişiler açısından incelendiğinde, *Kuşatılmış Yaşamlar* ve *Ağır Roman* adlı yapıtlarda en önemli ortak izlekler yabancılaşma, çatışma ve çöküntüdür. Diğer ortak izlekler olan düş kırıklığı, acı, mutsuzluk, yalnızlık, uyumsuzluk, öfke, şiddet, umutsuzluk ve özkıyım bu ana izleklerin kökeninde yatmakta ya da onların çevresinde gelişmektedir. Melankoli izleği ise yalnızca *Kuşatılmış Yaşamlar*'da yer alır. İzleklerin sayılarının çok olması, anlatıda tekrarlanarak ortaya çıkması ve iç içe geçmiş olmaları nedeniyle izlek temelli kişi incelemesi yapmayı doğru bulmadık. Dönüm noktası olma özelliği taşıyan olayları dikkate alarak her iki anlatıyı zamandizinsel olarak dört bölüme ayırdıktan sonra ana kişilerden hareketle yaptığımız karşılaştırmalı incelemede, izlekleri de ayrıntılı biçimde ele almış olduk.

Birinci Bölüm: Program Çözümlemecisi ve Salih

Her iki anlatının birinci bölümünde, geleneksel anlatıya uygun olarak ana kişilerin tanıtıldığı ve temel sorunun ortaya konulduğu görülür. İçinde buldukları çevreye uyum sağlamakta güçlük çeken roman kahramanları genel olarak mutsuz ve yalnız bir yaşam sürerler.

Kuşatılmış Yaşamlar'ın ana kişisi, kendini "program analizcisi" (KY. 19) olarak tanıtan otuz yaşında bir bilgi-işlem mühendisidir. Paris'te özel bir bilişim şirketinde çalışır. İyi bir alım gücüne ve önemli bir terfi umut edecek konuma sahiptir. Buna karşın, savaş alanı olarak gördüğü dünyaya sırt çevirmiş, yalnız bir yaşama katlanmaya çalışır. "Cinsellik yok, hırs yok; gerçek anlamda eğlence de yok." (KY. 35) Toplumla olan ilişkisi çalışma arkadaşları ve şirket ortamıyla sınırlıdır. İş günleri dışında kimseyle görüşmek istemez; hafta sonlarını eve kapanarak geçirir. "[...] uslu uslu bunalıma girmekteyim." (KY. 34) Cazibe sahibi bir erkek olmadığı ve sık sık ruhsal çöküntü yaşadığı için kadınların ilgisini pek çekmediğini, onlar için yalnızca kötünün iyisi olduğunu düşünür. İki yıl önce sevgilisi Véronique'ten olaylı bir şekilde ayrıldığından beri hiçbir kadınla ilişkisi olmamıştır; cinsel eylem düşüncesi onda kusma isteği uyandırır. "Belli ki, bu işin çaresi yoktu. [...] çıkarmak üzere tuvalete gittim." (KY. 49) Yalnızlığının acı verici bir durum aldığı akşam saatlerinde ise "hayvan öyküleri"

(KY. 13) yazarak insana ve yaşama ilişkin düşüncelerini kuramsallaştırmaya çalışır.

Romanın benöyküsel anlatıcısı da olan program-çözümlemecisi, üst-kurmaca düzlemde yazar-anlatıcıya dönüşerek romanını nasıl ve ne amaçla kurguladığını anlatır: “*Bundan sonraki sayfalar bir roman oluşturacak; kahramanı ben olan bir öyküler zinciri tasarlıyorum. [...] Gördüklerimi ne kadar yazmazsam, o kadar çok acı çekeceğim [...].*” (KY. 18) Bununla birlikte, yaşamın ağırlığından, duyduğu zihinsel ve ruhsal acılardan yazarak kurtulamayacağını bilincindedir: “*Yazmak hiç yatırtmıyor. [...] Dünyanın düzeni acı verici, yetersiz; değişecek gibi gelmiyor bana.*” (KY. 18) Günümüzde yalnızca bireysel deneyimler üzerine kurulmuş bir yaşamın artık anlatılmaya değer bir öyküsünün olmadığını düşünen yazar-anlatıcının biçimsel seçimi de roman türünün ve günümüz insanının yaşam biçiminin yetersizliğine dayanır: “*Roman biçimi, kayıtsızlığı ve hiçliği resmetmek için tasarlanmamıştır; daha düz, daha özlü ve daha donuk bir söylem icat etmek gerekecektir.*” (KY. 45) Yazar-anlatıcı, kendi roman anlayışını dile getirirken aynı zamanda Houellebecq’in benimsemiş olduğu biçemin temel ilkesini de tam olarak ortaya koyar (Saenen, 2001-2002: 159).

Roman boyunca yaşamı, insanları ve kendini gözlemleyerek nesnel çıkarımlarda bulunan bilgi-işlemci yargılarında çoğunlukla eleştirel ve alaycıdır. Yaşama ve insana ilişkin saçma, yapmacık ve gereksiz bulduğu her şeyle kıyasıya alay eder: işiyle, iş arkadaşlarıyla, kadınlarla, ruh doktoruyla; insanların bayağılıklarıyla, duyarsızlıklarıyla, bilgiçlikleriyle; acıyla, mutsuzlukla, ölümle. Gerçekte, içinde yaşadığı dünyaya karşı güvensizliğini, umutsuzluğunu ve öfkesini bu yolla dile getirir (Wesemael, 2005a: 95).

Günümüz insanının karmaşık, makineleşmiş ve tektipleşmiş yaşamını kurallar alanı olarak gören roman kahramanına göre kurallara göre yaşamak, “*mutlak yalnızlığın [...], her yeri kuşatan boşluk duygusunun, varlığın [...] acı ve kesin bir felakete doğru yaklaştığı sezgisinin*” (KY. 17) üstesinden gelmek için yeterli değildir. Dünyada artan hareketlilik insan enerjisi ve coşkusunu tüketmekte, büyük kentler ve kent yaşamı insanı yalnız ve duyarsız kılmakta, özgür olduğunu düşünen birey hareket alanını giderek yitirmektedir. Kurallar alanında daha fazla yaşayamayacağını anlayan birey savaş alanına girmek zorunda kalır; ancak gösterdiği her çaba onu mutlak sona biraz daha yaklaştırır. “*Gene de yüzmeye devam ediyorsunuz ve yaptığınız her hareket sizi boğulmaya daha çok yaklaştırıyor.*” (KY. 18) Yaşadığı zamana nefret ve kaygıyla bakan, insanlığın geleceği konusunda oldukça kötümser olan bilgi-işlemciye göre, teknoloji ve ekonominin ilerlemesi ve iletişim araçlarının çoğalmasına karşın yaşam tarzlarının tektipleşmesi, insan ilişkilerinin zayıflaması, özgürlük ve cinselliğin yozlaştırılması ve yaşamı oluşturan öykülerin giderek

azalması üçüncü binyılın felaketle gelmekte olduğunun habercisidir. “*Ve yavaş yavaş bütün ihtişamıyla ölümün yüzü beliriyor. Üçüncü binyıl iyi geliyor.*” (KY. 20) İnsanlık kaybetmeye mahkumdur ve bunu değiştirecek hiçbir güç yoktur.

Ağır Roman’ın ana kişisi Salih ise suç ve eğlencenin doruğunda yaşam savaşı veren insanların yaşadığı bir kenar mahalle olan Kolera’da mutsuz bir yaşam sürer. Çocukluğunda Kolera’nın coşku ve şiddet dolu ortamından, evin sert ve gerilim yüklü havasından büyük ölçüde etkilenir. Kolera’nın çalgıcıları ve âlemci insanları, her yandan yükselen keman, klarnet sesleri ve “*ağır roman havası*” (AR. 12) Salih üzerinde hoş bir etki yaratsa da Kolera’nın karanlık, tehlikeli yüzünün açığa çıktığı zamanlarda tanık olduğu şeyler duygularını tamamen alt üst eder. Huzursuz aile ortamı Salih’in kendini güvende hissettiği sıcak bir mutluluk yuvası değildir. Baba baskısı ve dayacağı, annenin şiddet görmesi onun sağlıklı bir kişilik geliştirememesine neden olur. Sıklıkla uçucu madde koklayarak “*duygularını yumuşatma[ya]*” (AR. 21), yaşadığı sıkıntıların üstesinden gelmeye çalışır. “*Oje kokusu ruhuna yayıldıkça gövdesi hafifledi. Halının üzerine tüy gibi düştüğünde, hayat kadınlarının çığlıkları ve zorbaların cop sesleri, hızlı şoförlerin acı patinaj seslerine karıştı.*” (AR. 21)

Babası Berber Ali’nin dükkânında istemeyerek çalışan Salih oyun oynayan arkadaşlarına ve çocukluk yaşantısına “*cıvalı gözlerle*” (AR. 17) uzaktan bakmakla yetinir. Berberliği beceremeyeceği anlaşılınca verildiği köhne marangozhanede “*içindeki ışığın kaybolduğunu*” (AR. 54) hissederek daha derin bir umutsuzluğa kapılır. Dükkânın penceresinden hiç olmazsa “*Kolera’nın kalp atışlarını seyret[me]*” (AR. 54) şansına sahiptir. Sonunda dayanamayıp içinden gelen istekler doğrultusunda isyan ederek kaçır. Mutlu bir çocuklukta yaşanması gerekenlere uzak düşmüş, “*farklı bir zamanın, başka bir boyutun çocuğu*” (AR. 34) olan Salih, sokaklarda aylak aylak gezinip düşler kurarak kendini avutmaya çalışır. “*Cumbalı ve desenli binaların, taş binaların işlemeli demir kapılarına bakıp hayale dalmak onun işiydi.*” (AR. 38)

Yazgısı kaçınılmaz bir şekilde Kolera tarafından mühürlenmiş olan Salih yaşamın köksüzlüğü ve acımasızlığıyla çocuklukta başlayarak çepeçevre kuşatılmıştır (Şahin, 2016: 20). Berber Ali ve Arap Sado, Salih’in yaşamında yön belirleyici iki önemli figürdür: Berber Ali, zamanında Kolera’ya yerleşerek yazgısını öncelemiş, Arap Sado ise gelecekte yazgısına yeni bir yön verme fırsatı tanımıştır. Salih zaman zaman babasına karşı hayranlık duyuyor olsa da baskıcı, sert tavrı nedeniyle giderek ondan uzaklaşır. Dükkâna uğradığında kendisiyle şakalaşan mahallenin sevilen kabadayısı Arap Sado’da babasından göremediği şefkati bulur. “*Kral bir akşam geçirdikten sonra babasından yediği fırçayla Salih’in suratı gerildi, ruhu perende attı.*”

(AR. 74) *“Beklediği cevabı alan Arap Sado, köpekler gibi güllüp Gali’ye havada iki perende attırdı.”* (AR. 27) Salih, Kolera’da saygın ve güçlü bir yeri olan Arap Sado’ya karşı büyük bir hayranlık duyarak onu kendine örnek alır. Aslında, olanakları sınırlı ve sorunlu bir çevrede örnek alabileceği iki kişi ve iki yaşam tarzı arasında seçim yapmak zorunda kalır. Bireyin içinde yaşadığı toplumla bir şekilde bağ kurma gerekliliğinden dolayı toplum baskısına yenik düşen Salih, bulunduğu koşullarda daha iyi ve daha güzel olarak değerlendirdiği Arap Sado tarzı bir yaşamı zorunlu olarak seçer.

Arap Sado’nun öldürülmesi Kolera tarihinde bir dönüm noktası olup gelecek kötü günlerin habercisidir. Sonun başlangıcı olan bu ölümle cemaatin iyi ve güzel günleri artık asla ulaşılamayacak ancak hep yüceltilerek anılacak olan mutlak bir geçmişe karışır (Velioğlu, 2003: 41). Sado’nun ölmeden önce el vererek namını ve şanını bıraktığı Salih’in kabadayılık serüveni böylece erken yaşta başlamış olur (a.g.y.: 46). O, Kolera’nın bozulan yeni zamanlarının ve bozulmakta olan bir cemaatin kahramanı olacaktır (a.g.y.: 72).

Kuşatılmış Yaşamlar’da ana kişinin aile ve çocukluk yaşantısına neredeyse hiç değinilmediğini görüyoruz. Ancak, üst-kurmaca düzlemden okuyucuya seslendiği şu satırlar, bilgi-işlemcinin de çocuklukla ilgili güzel anılara sahip olmadığını ortaya koyar niteliktedir:

[...] yedi yaşındaki şu çocuğa bakın.
[...] Boşanmadan beri, babasız kaldı. [...] annesini çok az görüyor. Gene de [...] dünyayı ve savaşı temsil eden bu oyuncaklara duyduğu ilgi çok canlıya benziyor. Daha şimdiden bir parça sevgisiz kalmış, [...] ama dünyayla nasıl da ilgileniyormuş gibi bir hali var! (KY. 17)

Bir zamanlar parçası olmaya çalıştığı dünyayı artık bir savaş alanı olarak gören bilgi-işlemcinin kendi mutsuz çocukluğundan söz ediyor olma olasılığı son derece yüksektir. Ayrıca, ruhsal tedavi görmek için yattığı klinikten ayrıldığı gün, evrendeki varoluşunun önemsiz bir olay, annesinin gereksiz bir eyleminin sonucu olduğunu her zamanki alaycı yaklaşımıyla dile getirmesi, bu kırılma sürecinin onun açısından hâlâ devam ettiğini düşünmemize neden olmaktadır.

Böylece, aile ve toplumsal çevrenin yarattığı sıkıntılarla yalnız ve mutsuz bir yaşam süren bilgi-işlemci ve Salih, geleceğin toplu bir yıkım ve çöküş barındırdığı öngörülen bir dünyada umutsuzluk ve tükenişe doğru hızla ilerlerler.

İkinci Bölüm: Tutunabilme Arayışı

Her iki anlatının ikinci bölümünde, roman kahramanları yaşamı daha güzel ve anlamlı kılmak için bir olanak yakalamış gibi görünseler de olayların istedikleri yönde gelişmediğine tanık oluruz. Bakış

açıları ve beklentilerinin gerçeklikle uyuşmaması bireysel sorunlarının giderek derinleşmesine yol açar.

Yeni bir bunalımın eşliğinde olduğunu hisseden bilgi-işlemci taşraya yapacağı iş gezisinin kendine iyi gelebileceğini, en azından *“bir hafifleme, bir sıçrayış”* (KY. 51) olacağını düşünür. Uzaklaşmak için iyi bir fırsat gibi görünen iş gezisi, ruhunun derinliklerine yaptığı bir yolculuğa dönüşerek iç dünyasındaki gerilimin açığa çıkmasına neden olur. Rouen gürültü ve çevre kirliliği nedeniyle onun gözünde tam bir kokuşmuşluk içindedir. Eski Pazar Meydanı’nda sürü ya da küçük gruplar halinde dolaşan ve ‘birbirine benzeyen’ insanların kendilerinden ve yaşamdan fazlasıyla hoşnut olmalarını şaşkıncı hatta ürkütücü bulur. *“Kâh alaycı bir güllüş, kâh salak bir ifade takınarak uslu uslu geziniyorlar.”* (KY. 72) Sonuçta *“kendi[ni] onlardan farklı hissettiği[ni] [...] bu farkın doğasını ortaya koya[madan]”* (KY. 73) duyumsar. Bir gece ciddi bir kalp rahatsızlığı geçirip hastaneye gitmek zorunda kaldığında sokakta karşılaştığı kişilerden yardım göremez. Nefret ettiği bu kentte, bu ‘sevimsiz’ Rouenliler arasında öleceği korkusuyla büyük bir kaygı nöbeti geçirir.

Rouen’da aradığı ruhsal dinginliği bulamayan bilgi-işlemci bir zamanlar ait olduğunu sandığı bu dünyada her yandan kuşatılmış olduğuna ve tutsak bir yaşam sürdürdüğüne inanır: *“Sigara içmek, hayatımdaki tek gerçek özgürlük parçası haline geldi. Dolu dolu, tüm varlığımla katıldığım tek eylem. Tek projem.”* (KY. 64) İçinde yaşadığı dünyayı, toplumu, iş çevresini yadsıyarak duyduğu nefreti açıkça dile getirir: *“Bu dünyayı sevmiyorum. Kesinlikle sevmiyorum. İçinde yaşadığım toplum beni eğlendiriyor; [...] bilgisayar dünyası beni kusturuyor.”* (KY. 85) Yaptığı işi anlamsız ve olumsuz bir şey, *“nöronlar için gereksiz bir kalabalık”* (KY. 86) olarak görür: *“[...] bütün yaptığım, referansları, veri akışını, rasyonel karar ölçütlerini çoğaltmaktan ibaret. [...] Bu dünyanın, daha fazla bilgi dışında her şeye ihtiyacı var.”* (KY. 85, 86). Bununla birlikte, bilişim sektöründe çalışmanın getirdiği ayrıcalıkların da farkındadır: *“[...] yüksek bir ücret, meslekte belli bir saygınlık, iş değiştirmede büyük kolaylık. Eh, bu sınırlar içinde [...] Bizler kralız.”* (KY. 64). Çalıştığı şirket bilişim sektöründe adını duyurmuş başarılı bir işletmedir. Her bakımdan *“esaslı bir kapı”* (KY. 22) olarak gördüğü şirketini kafasına estiği an bırakamayacağını bilir.

Düş kırıklığına uğramış ve yaşamdan kopmuş olan roman kahramanı iş yaşamında hissettiği yabancılaşmadan, kişisel ve sürekli ilişkiler kurmadaki yetersizliğinden dolayı acı çekmektedir. Bununla birlikte, huzursuzluğunun nedenlerini kusursuz bir bilinç açıklığı ile kavramasına olanak veren güçlü bir algılama yeteneğine sahiptir. Başarı ve kişisel çıkar peşinde koşan meslektaşlarının ekonomik ve cinsel hiyerarşinin basamaklarını tırmanmak için verdikleri savaş soğukkanlılıkla gözlemler (Carlson, 2006: 3).

Giderek dünyaya karşı öfke, tiksinti ve duyarsızlık karışımı bir duyguya kapılan anlatıcı-kahraman, La Roche-sur-Yon'da bir ekonomik ve cinsel özgürlükçülük kuramı ortaya koyarak bize 'yazar olarak' dünyanın yeni bir görünümünü sunar (Robitaille, 2004: 91). Romanda kurallar alanının karşıtı olarak beliren savaş alanı böylece genişletilerek ekonomik alandan cinsel alana yayılır: *"Ekonomik özgürlükçülük [...] hayatın her döneminde ve toplumun her katında savaş alanının genişlemesidir. Aynı şekilde, cinsel özgürlükçülük de her yaşta ve her sınıfta savaş alanının genişlemesidir."* (Extension, s. 100). Türkçeye *Kuşatılmış Yaşamlar* olarak çevrilen romanın özgün adının tam çevirisi de *Savaş Alanının Genişletilmesi*'dir. Cinsellik alanının serbest pazara dönüştüğünü ve cinselliğin serbest piyasa ekonomisi gibi rekabete dayalı olduğunu öne süren program çözümlemesine göre, cinsel özgürlükçülük de ekonomik özgürlükçülük gibi *"acımasız bir ayrımcılık sistemi"* (KY. 102) oluşturmakta ve *"mutlak yoksullaşma olguları"* (KY. 102) üretmektedir. Kimileri bu cinsel rekabetten kârlı çıkarken kimileri de doğuştan bu rekabeti kaybetmeye mahkûmdur. Örneğin, yirmi sekiz yaşında ve hâlâ bakir olan meslektaşı Tisserand ekonomik açıdan yenilenler safında, cinsel açıdansa yenilenler safında yer alır. Bu cinsel adaletsizlik saptamasının sonu, meslektaşını cinayet işlemeye kışkırtmasına kadar varır (Monnin, 2002: 133).

Eski sevgilisiyle olan bağıni kendi içinde hâlâ koparamamış olan roman kahramanı, Véronique'i gücü yettiğince sevdiğini ve duyduğu büyük aşkın acımasızca çarçur edildiğini düşünür. Ona göre eski sevgilisi, ruh çözümlemecisi tarafından geri döndürülemez biçimde *"kaçıkça ben, ben diyen lanet [bir] şıfıntı[ya]"* (KY. 105) dönüştürülmüştür: *"Bayağılık, bencillik, saldırgan salaklık, ahlak duygusunun toptan çöküşü, kronik sevmeye güçlüğü: işte 'ruh çözümlemesinden geçmiş' bir kadının eksiksiz bir portresi."* (KY. 105) Sevgilisinin olmadığı bir akşam ilaç içerek özkıyım girişiminde bulunmuş, sonradan paniğe kapılarak acil servisi aramıştır. Véronique onu hastanede ziyaret etmediği gibi eve gelince de bencil, zavallı biri olmakla ve duygu sömürsü yapmakla suçlamıştır. Eski sevgilisiyle yaşadığı trajik deneyimin yarattığı düş kırıklığı ve güvensizlik, bilgi-işlemcinin kadınlara ve cinselliğe karşı giderek derinleşen bir nefret ve tiksinti duymasına neden olur. Cinsel adaletsizlik düşüncesi Véronique'ten kaynaklanan öfkesiyle birleşince yıkıcı duygularını sonunda denetleyemez duruma gelir. Sables-d'Olonne'da Noel gecesi gittiği bir diskotekte karşılaştığı, Véronique'e inanılmaz derecede benzeyen on yedilik genç bir kız, eski sevgilisine karşı hissettiği tüm çelişkili duyguların açığa çıkmasına neden olur: *"İki yıllık ayrılığın hiçbir şeyi silmediğini fark ettim; [...] kusmak istiyordum [...] artık daha fazla böyle devam edemezdi."* (KY. 114) O sabah tasarlamış olduğu planı uygulamak isteyen bilgi-işlemci, sürekli başarısız çapkınlık girişimlerinde bulunan Tisserand'ın çaresizliğinden yararlanarak onu bu *"sözde Véronique"* (KY. 118) öldürmesi için kışkırtır: *"O*

kadınların bıçağının ucunda titrediklerini ve gençliklerine acıman için yalvardıklarını hissettiğinde, orada gerçekten sen efendi olacaksın; o an onlara ruhen ve bedenen sahip olacaksın." (KY. 118) Melankolinin giderek ele geçirdiği bilgi-işlemci taşkınlık nöbeti geçirerek bir başkası aracılığıyla cinayet işlemeyi tasarlamış, böylece duyduğu öfke ve nefreti kaçınılmaz şekilde dışa vurmak, şiddet aracılığıyla doyurarak kendinden uzaklaştırmak istemiştir (Wesemael, 2004: 121). Ancak, cinayetin hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini düşünen Tisserand'ın son anda vazgeçmesi, roman kahramanının saldırgan enerjisini dış dünyaya yönelterek boşaltmasına engel olur.

Salih ise ağabeyi Reco'nun baba baskısına dayanamayıp evden ayrılışıyla birlikte bitirimsizliğe uzanan değişim sürecine girmiş olur. Başlangıçta Reco'nun gidişine anlam veremeyerek üzüntü içinde *"isyanları oynayan"* (AR. 71) Salih, ağabeyinin odasına yerleşerek onun ahlaki konuların işlendiği kitaplarını okumaya başlar. Atölyedeki yoğun çalışma saatlerinin ardından her gün okumayı alışkanlık haline getirdiği bu kitaplar ve Reco'nun dışarıdaki yaşamı ile ilgili kurduğu düşler *"Kolera'yı kuşbakışı seyret[mesine]"* (AR. 71) neden olur. *"Kafasında çözemediği düşüncelerle bozuşan"* Salih, *"janti takılması, [...] düzgün konuşması, artistik bakışlarıyla"* (AR. 72) kızların ilgisini çektiğinin farkına bile varmaz. Kolera'daki yaşam bilgisiyle kitap bilgisi çatışınca yalnızca kendisinin farkında olduğu *"çok farklı bir açı"* (AR. 72) ortaya çıkar. Kafası karışan Salih düşüncelerini paylaşacak kimse bulamadığından çevresine ve Kolera yaşamına giderek yabancılaşır. Yalnız kalıp durumu daha da kötüleştirmemek için arkadaşlarına ve konuşulanlara güçlülük ilgi gösterir. *"Ne yazık ki Gülü bu düzeysiz esprilere, hafif bir tebessüm ederek karşılık vermek zorundaydı. Çünkü Kolera'da arkadaşsız yaşamak ölümdü!"* (AR. 72)

Yaşadığı dünya ile kafasındaki dünya arasında sıkışıp kalan, aile yaşamında bir türlü huzur ve mutluluğu bulamayan Salih için yaşamak giderek güçleşir. Yaşama karşı duyduğu nefretle bir kutu ilaç içerek özkıyım girişiminde bulunur. *"Babasının, annesine yaptığı çirkinlikleri, Kolera'daki yaşamının aptallığını düşünüp karamsarlık arasında kaldığı an hapları yuttu."* (AR. 74) Kolera yaşamı dışında başka yaşam olanakları olduğunu ve bireysel özgürlüğünü kavrayan Salih kendi kimlik ve değerlerini kurarak içinde yaşadığı toplumun bir parçası olmak istemiştir. Ancak, göz ardı ettiği toplumsal kimlik ve roller ile oluşturmaya çalıştığı bireysel kimlik ve roller arasında sıkışıp kalır; sonunda dayanamaz, yazgisına başkaldırarak özkıyım kalkışır (Şahin, 2016: 15). İçinde yaşadığı yozlaşmış kenar mahalle yaşantısının değerlerine karşılık kendi 'ben'ini gerçekleştirilmeye çalışırken yaşadığı çevrenin ekonomik ve kültürel dayatmalarıyla kuşatılmış olduğunu kavrayarak toplumsal yazgisını kendi özkıyımıyla aşmaya çalışır (a.g.y.: 17).

Özkıyım girişiminin ardından odasına kapanıp bir hafta boyunca kimseyle konuşmayan Salih kendi kendisiyle hesaplaşarak yaşamını yeniden gözden geçirir; sonunda delirme noktasına varıncaya kadar düşünce üretir. Ustası Fil Hamit'in attığı bir tokatla hastalıklı düşüncelerinden uzaklaşarak "Kolera'yı ve kendi hayatını eski haliyle görmeye başlar." (AR. 76) Bu tokat kendi iç savaşını sürdüren Salih'in çocukluk döneminin sonu olur. Tutya madeninden yapılmış bir arabayı tamir etmek için ustasıyla birlikte Adam Mickiewicz heykelinin ayağını kesip atölyeye götüren Salih, "turnakçılığın verdiği zevkle diğer hayallerinden kurtul[ur]. [...] Yatarken kurduğu düşler sadeleş[ir]." (AR. 77) Yaşanılan gerçeğin kitaplardan elde edilen bilgilerin çok ötesinde olduğunun bilincine vararak yaşamı olduğu gibi kabul eder; böylece kendi izlemini belirleyerek yolunu çizer: "Kolera'yı artık bulunduğu yerden seyredecekti[r]. Olayları kuşbakışı seyretmek beynini karıştırmaktan başka bir işe yaramamıştır." (AR. 77) Kolera'nın giderek güçleşen koşullarında en iyi yaşam olanağını bulduğunu düşünerek "bitirimler dünyası"nın (AR. 78) kurallarını öğrenmesiyle Salih'in çocukluk evreni ile gençlik yaşamı arasındaki çatışma da son bulur (Özünlü, 2003: 23).

Düşünceleri netleşen ve ne yapması gerektiğine karar veren Salih'in tersine, bilgi-işlemcinin zihinsel ve ruhsal dengesi bozulmaya başlar. Bununla birlikte, farklı uzamlarda, farklı koşullar altında aynı yazgıyı paylaşma yolunda ilerlemeye devam ederler.

Üçüncü Bölüm: Sonun Başlangıcı

Her iki anlatının üçüncü bölümünde, yaşamlarının kırılma noktasına ulaşan roman kahramanlarının özdenetimlerini yitirerek büsbütün çıkmaza girdikleri görülür. İçinde buldukları durumdan kurtulmak için gösterdikleri çaba tükenişe doğru hızla sürüklenmelerine engel olamaz.

Cinayet girişiminin başarısız olmasının ardından bilgi-işlemci tüm yıkıcı duygularını bu kez kendi üzerine yönlendirir. Özkıyım düşüncesi yeniden çekici gelmeye başlar. "İçimde bir şeylerin kırıldığını hissediyorum. [...] Sadece intihar, ulaşılmaz olarak, yukarıda ışıl ışıl parlamakta." (KY. 133) Yeni yılın başladığı anda, son derece önemli ipuçlarının kendini beklediğine ve önemli bir keşif yapmak üzere olduğunu inanarak Saint Cirgues-en-Montagne'a, ebeveynlerinin doğduğu köye gitmeye karar verir. Lyon'a vardığında geceyi garda, sokak serserilerinin ve evsizlerin arasında geçirmek zorunda kalır. Bir tür ölüm isteğiyle gözleri önünde bankamatikten yüklü miktarda para çekerek onları kışkırtmaya çalışırsa da başarılı olamaz. Sabah yolculuk düşüncesinden vazgeçerek Paris'e geri döner. Tam anlamıyla ruhsal çöküntü yaşayan roman kahramanı küçük bir olay karşısında bile ansızın öfke ve ağlama nöbetlerine tutularak duygusal taşkınlıklar sergilemeye başlar. İsteyerek ya da kaza sonucu bedenine zarar verdikçe bundan büyük bir zevk duyar. "[...] oramı buramı kesiyorum, kanlar akmaya başlıyor. Bu bana

büyük bir zevk veriyor. Bu tam istediğim şey." (KY. 130) Gördüğü şiddet içeren düşlerin etkisiyle sabahları kendi bedenine zarar verme isteği içinde uyanır.

Houellebecq'in bütün roman kişileri gibi takıntılı, nevrotik bir kişiliğe sahip olan bilgi-işlemci, bu tür ruhsal bozuklukların nedenlerinin sıklıkla normal bir cinsel yaşamın olmayışından kaynaklandığını söyleyen Freud'un kuramını doğrular bir tutum içindedir (Wesemael, 2004: 117). Onda cinsellik bir gizem ya da coşku alanı değil, tersine utanç ve tiksintinin yaşandığı bir alandır. Sadist bir eğilimle tasarladığı cinayetin gerçekleşmemesi saldırganlığı kendine yöneltmesine neden olur. Özellikle melankolik insanlarda ortaya çıkan şiddetli bir kendini cezalandırma isteğine kapılır (a.g.y.: 120, 121).

Ruh sağlığı iyice bozulan ve en iyi seçenek olarak özkıyımı düşünen anlaticı-kahraman, hissettiği kapana kısırlanmışlık duygusunu beton örgülerle kapatılmış bir kafesteki şempanze örneğiyle açıklar: "Hayvan öfkeden deliye dönecek, kendini duvardan duvara atacak, [...] kendi kendine zalimce işkence edecek ve sonunda [...] basbayağı kendini öldürecektir." (KY. 126) Düşüncelerini geliştirerek şiddetli bir siyasal yergi olarak tasarladığı 'Şempanze ile Leyleğin Söyleşisi' adlı hayvan öyküsünde, bir leylek kabilesi tarafından tutsak edilen şempanzenin, öldürüleceğini bile bile dünyanın düzenini sorgulayan umutsuz söylevine yer verir. Devrim tarihinin biyolojik söylemlerle eşit koşullarda aktarıldığı bu öyküye göre şempanze ile Robespierre aynı yazgıyı paylaşırlar: yaşamlarını sürdürebilmek için savaşmak, gerçeği söylemek ve ölmek (Wesemael, 2005b: 123). Şempanze, ölmek üzere olan Robespierre'in kafasında acıdan ve başaramama duygusundan daha başka bir şey olduğuna inanır: "[...] kuşkusuz yapmak zorunda olduğu şeyi yaptığı duygusu. Maximilien Robespierre, seni seviyorum." (KY. 128) Buradan, bilgi-işlemcinin, yozlaşmış bir toplumun yozlaşmış değer yargılarıyla kararlılıkla savaşan biri olarak kendini Robespierre ile özdeşleştirdiği sonucunu çıkarabiliriz.

Dünyaya ve insanlara karşı uyumsuz, yabancı bir tavır sergileyen roman kahramanının artık yaşamda hiçbir beklentisi yoktur. Genç yaşına rağmen yaşama isteği ve sevincini kaybetmiş, dünyadan umudunu kesmiştir. "Sadece otuz yaşında olmak beni şaşırtıyor; kendimi çok daha yaşlı hissediyorum." (KY. 134) Durumunun ciddiyetine vararak gönüllü olarak yattığı klinikte dünyayı ve yaşamı sorgulamaktan, soyut ve kuramsal düşünmekten bir an olsun vazgeçmediği gibi oldum olası güven duymadığı ruh doktorlarıyla da bir türlü iletişim kurmayı başaramaz. Durumunu "Kendimi çok dipte hissediyor değilim, daha çok etrafımdaki dünya bana yüksek görünüyor." (KY. 137) şeklinde açıklayan bilgi-işlemci, Maupassant'ın nevrotik, aşırı duyarlı ruhsal durumuyla kendininki arasında koşutluk kurar: "Maupassant'ın delirmesinin nedeni madde, hiçlik ve ölüme dair keskin bir bilince sahip olmasıydı [...], kendi

bireysel varlığıyla dünyanın geri kalanı arasında mutlak bir ayırım yapıyordu." (KY. 149) XIX. yüzyıl gerçekçileri gibi umutsuzluğa kapılmış ve yaşadığı çağı 'burukluk çağı' olarak değerlendiren bilgi-işlemciye göre "hiçbir uygarlık, hiçbir devir insanlarında bunca burukluk yaratmayı başaramamıştır." (KY. 150) Günümüz insanı katlanamadığı yaşlanma ve ölüm düşüncesine boyun eğmekte, bütün egemenliği ve koşulsuzluğuyla bu kavram yaşamsal tüm arzuları yok etmektedir.

Keskin bir zekâ ve duyarlılıkla yaşamı ve insanları sürekli gözlemleyen roman kahramanı, kliniğe gelince bu kez kendisi gözlemlenen konumuna geçerek bir tür deneğe dönüşür. "Herhalde bugün ben bir doktora tezinde, öteki somut vakalar arasında belirsiz bir yaşam sürmekteyim." (KY. 152) Koşulların yazgisını belirlediğinin, başka türlü olamayacağını bilincinde olup şu anda olduğu gibi gelecekte de aynı koşulların aynı sonuçları doğuracağını bilir:

[...] önceden hazırlanmış bir planı gerçekleştirmek için orada bulunduğuma dair içimdeki inanç büyüyordu. [...] burada kalışımın [...] daha [...] sert psikiyatri kuruluşlarına, gitgide daha sık olarak, daha uzun sürelerle kapatılmaların başlangıcı olduğuna dair olan sezgim de gelişmekteydi. Bu düşünce beni derin bir kedere boğuyordu. (KY. 151)

Aylar boyunca tedavi gören bilgi-işlemci iç huzursuzluğunu bir türlü bastıramaz. Klinikten ayrıldıktan kısa bir süre sonra yeniden duygusal karmaşa ve öfke nöbetlerine tutulur; yaşadığı dünya giderek ona daha tuhaf, daha yabancı görünmeye başlar: "[...] uzun zamandır davranışlarımın anlamını [...] sık sık çözemez hale geliyorum. Geriye kalan zamanda az çok gözlemci konumundayım." (KY. 154) Kendini yaşamdan ve insanlardan giderek soyutlayan roman kahramanının kendine yabancılaşması kaçınılmazdır. Ancak, ondaki kendine yabancılaşma, kendilik değerlerinden uzaklaşma biçiminde değildir; kendinden ve çevresinden kopma, her şeyi uzaktan izliyormuş gibi olma şeklinde gelişir.

Sürekli bunalıma girmesine rağmen, dünyayı başka türlü kavramasına olanak sağlayan keskin bakış açısı ve çözümlene yeteneğini son ana kadar koruyan bilgi-işlemci, bir gözlemci-etnolog gibi insanları ve toplumsal yaşamı gözlemleyerek değerlendirmeler yapar. Aynı zamanda, sanki bunalım onda üzüntü verici, karanlık ama billursu ve kurtarıcı bir bilinç alanı yaratıyormuşçasına bir ekonomik ve cinsel özgürlükçülük kuramı ortaya koyarak yabancılaşma üzerine temellenmiş yaşamsal gerçekliğin şiirsel bir görünümünü sunar (Robitaille, 2004: 87). Bilgi-işlemciye yabancılaşma duygusunun iki nedeni vardır: Birincisi, öteden beri var olan melankolik, bunalımlı kişiliği; ikincisi ise günümüz Batı toplumunun makineleştirici ve köleleştirici yaşam tarzıdır. Bu iki

neden bir araya geldiğinde ondaki yabancılaşma duygusunda yoğunlaşma görülür. Yabancılaşma, onun yaşam karşısında takındığı estetik bir duruştur. Başka bir deyişle, yaşama katılmak yerine uzaktan izleyen, kendine ve başkalarına karşı yabancılaşma duygusuna sahip bir gözlemcinin estetik konumudur (a.g.y.: 88-90).

Salih ise henüz kimliğini ve özdeğerlerini tam olarak keşfedemeden kendini içinde bulunduğu topluma kabul ettirmeye çalışır. Geçmişini unutup yeni bir yaşama başlamak için evini, işini ve arkadaşlarını terk ederek Kolera'da saygın bir yeri olan bitirimlerin arasına katılmaya karar verir. İsyen ederek kabullendiği yeni yaşamında farklılaşma süreci de başlar: "Diğer insanları ve yaşadıklarını beyninden silip atmıştı. O şimdi en büyük zalimliğe oynuyordu!" (AR. 78) 'Älem buysa kral benim!' diyerek yeni bir bakış açısıyla Kolera'nın yer altı dünyasının karanlık insanlarıyla bir araya gelen Salih, Arap Sado'nun izinden giderek mahallenin yeni kabadayısı olmak ister. İçinde yaşadığı toplumu tehlikelerden koruma, huzuru sağlama, düşünelere yardım etme; kısaca, toplum güvenliğini ve adaleti sağlama görevini üstlenir.

Çocukluktan itibaren yürekliliği ve yardımseverliğiyle toplumun belleğinde yer edinen Salih'in, gençlik yıllarında bireysel farkındalığını kavraya da hırsız, uyuşturucu satıcısı, hayat kadını gibi genel ahlakın onaylamadığı kişilerle yakın ilişki içinde olması ve göz kırpmadan cinayet işleyen bitirimleri örnek alması, saldırgan ve yıkıcı bir kişilik yapısı oluşturmasına neden olur. "Her şeye rağmen böyle bir mahallenin asla terk edilemeyeceğini" (AR. 109) düşünen Salih, kendini Kolera cemaatine adayarak kötülöklere karşı acımasızca bir savaşa girişir. Böylece, yücelttiği bitirim rolünü oynarken 'ben'ini 'öteki' olarak gerçekleştirerek yeni bir kimlik kazanır (Şahin, 2016: 20, 21).

Mahalleye yeni taşınan hayat kadını Tina'ya tutulan Salih aşkına karşılık görse de sevgilisini para gücüyle elinde tutabileceğinin farkındadır. Cinsellik üzerine kurulmuş, zamanla saplantıya dönüşecek olan bu ilişki, umutsuzca arayış içinde olan Salih'in "metafizik hastalığın daha önceki evrelerinin ona sağlamadığı şeyleri keşfetmeyi ümit etme[sidir]" (a.g.y.: 25, 26). Yaptığı aşk oyunları kendini kanıtlama çabası içinde olan Salih'in rolünü abartarak oynamasından başka bir şey değildir. "[...] Gili'nin enerji tüketimi bitirim oyunundan başka bir şey değildi! [...] Her şey en hızlı ve en sonuna kadar!" (AR. 115).

Sürekli bitirimler tarafından gözlenen Salih hangi koşullar altında olursa olsun sert bir kişi görünümünü sergilemek zorundadır. "Kolera'nın sert geçen gece ve gündüz hayatında en ufak duygusalığa yer yoktu." (AR. 101) "Ağır bitirim olduğundan" (AR. 101), ne üzüntüden ruh sağlığı bozulan annesi İmine'yi arayıp sorar ne de Kolera'da kütüphane açan ağabeyi Reco'yu görmeye gelir. Sürekli bir sınamayla karşı karşıya

olduğunu, cemaatin beklentilerini karşılayamadığında ya da başarısız olduğunda dışlanacağını, aşağılanacağını ve kendine yüz çevrileceğini bilir. Genç bir yaşta kaldırılabileceğinden daha fazla sorumluluklar üstlenen Salih kimi zaman duygularının şiddetine yenik düşer; tüm acısını, çaresizliğini kimseye belli etmeden sessizce yaşamak zorunda kalır. Örneğin, annesi İmine'nin hep isteyip alamadığı bir çift simli terliği bir hayat kadınından yürüterek gizlice evin balkonuna atar. Dönerken anne özlemiyle *“derin bir iç çekip kafasını kepenge geçirdikten sonra kendine gelebilir.”* (AR. 90) Hastanede arkadaşı Orhan'ın feci şekilde yanmış yüzünü görünce, acı içinde tuvalete koşup gizlice *“en içten gözyaşlarıyla ağlayıp kendi kendine teselli yaratır.”* (AR. 92, 93) Tina'nın yüzünü jiletleyen satıcısını intikam almak için öldürmek zorunda kaldığında sabaha kadar vicdan azabı çeker. Kan kaybından ölümüne neden olduğu Kolera canavarının peşine düştüğü sırada gerçek amacı öldürmek değildir. *“Allah'ın verdiği canı Allah almalı. Bana en fazla yaralamak düşer.”* (AR. 122) der.

Geçmişini yok sayıp kendi değerlerinden uzaklaşarak kavuştuğu yeni yaşamında yeni kimlik ve roller üstlenen Salih çelişkilerle dolu bir kişilik yapısı sergiler (Öznlü, 2003: 33). Gerçekte olduğundan farklı bir kişiliğe bürünerek duygu ve isteklerini bastırmak zorunda kalan Salih için bu kez kendine yabancılaşma süreci başlar. Yabancılaşma onda yıkıcı bir kimliğe bürünür; sert ve acımasız yeni yaşamında özbenliği de 'öteki ben'i ile sürekli çatışma durumundadır (Şahin, 2016: 17, 18). Gerçekte Salih, içinde yaşadığı koşulları şiddet aracılığıyla protesto eden, uyuşturucu ve cinsellik yoluyla düş dünyasına sığınan romantik bir kişidir (Ecevit, 2003: 14, 15). Gittikçe güçleşen yaşam koşullarına rağmen Kolera'da kalmayı seçmiş, yaşamını içinde doğduğu cemaatin yazgısı ve olanaklarıyla sınırlamış, cemaatin / yazgının ötesinde bir yaşam olanağına sahip olabileceğini usuna bile getirmemiştir. Bozulmuş, çürümeye başlamış bir cemaatte değişen koşul ve zamanların adamı olarak kalmayı tercih etmiştir (Velioglu, 2003: 54, 55). *“Salih'in bireysel ve toplumsal anlamda yaşadığı yabancılaşma özünde yaşama tutunabilme ve kimlik kurma çabasıdır.”* (Şahin, 2016: 15)

Kolera'da iyilik ve kötülüğün ölçütü ahlaksal olmaktan çok estetikdir; şiddet bir dildir ve estetikleştirilebilir. Cemaatin yaşam karşısında sergilediği estetik duruşun ifadesi olarak tüm söz ve davranışlarda Kolera'nın dilini en iyi şekilde kullanma, mümkünse 'şık hareketler' repertuarına bir yenisini ekleyip seyir defterine geçme kaygısı vardır (Velioglu, 2003: 58, 59). Koleralı şairlerce 'kayda değer', tanınmış bir kişilik olmak isteyen Salih, Kolera canavarını yakaladığında onun kulaklarını keserek adını ölümsüzleştirecek olan 'şık hareketi' yapar. *“Güli, ebediyen yaşayacak bir hareket yapmanın sevincini [...] daha şimdiden üç yüz sene sonra konuşulacak*

muhabbetleri duyuyordu.” (AR. 125) Bu, Kolera cemaati ve bitirilmelerden tam not alan Salih'in güçlü bir kimlik olarak yüceltildiği, bireysel ve toplumsal olarak artık kendini gerçekleştirdiği anlamına gelir. Ancak, Salih, yozlaşmış bir toplumda yozlaşmış bir ülkü uğruna öz değerlerinden vazgeçerek kendini gerçekleştirme sürecini 'öteki' olarak tamamlar (Şahin, 2016: 21, 22).

Yaşama tutunabilmek için kendi tarzlarında büyük bir savaşım veren bilgi-işlemci ve Salih, bu uğurda tüm umut ve direnme güçlerini kaybederek zihinsel ve fiziksel ölümleriyle tescillenecek olan son noktaya böylece gelmiş olurlar.

Dördüncü Bölüm: Kaçınılmaz Teslimiyet

Her iki anlatının dördüncü bölümünde, roman kahramanlarının sona ulaşmış olma duygusuna kapılarak yaşamdan vazgeçişlerine tanık oluruz. Onlar, artık ne koşulları değiştirmeye çalışacak güçleri ne de kaçacak başka bir yol kaldığını anladıklarında durumu kabullenip direnmeyi bırakırlar.

Saint-Cirgues-en-Montagne'a yaptığı ikinci ve son yolculukta, bilgi-işlemci, uzun zamandır içinde hep var olan ama bir türlü dışarı çıkamayan bir şeyin, sonunda belleğinde billurlaşarak açık ve kararlı bir durum aldığını sezinler. Ormanda yaptığı bisiklet gezintisi tam anlamıyla bir içsel yolculuğa dönüşür; doğayla baş başa kaldığı bu anlar onda çelişkili ve taşkın duygulara neden olur: *“Zihnime yediğim koca bir tokatla içimin en derinliklerine sürükleniyorum. [...] her şey acı ve mutsuzluk kaynağı haline geldi. Aynı zamanda etkileyici bir şiddetle sevinç olanağı da hissediyorum yeniden.”* (KY. 156) Roman kahramanı için Maupassant'ın dünyasına benzeyen bir dünyada yaşamak olanaksızdır. Dünyaya güçlü bir biçimde tutunmayı denediği o anda, içsel bir çöküntüyle tam bir yenilgiye uğradığını da duyumsar (Carlson, 2006: 4). Gerçekte, yıllarca dünyayı, yaşamı anlamaya çalışmış; bunu başarabileceğini umut etmiştir. Yaşamın gizli amacını keşfeden, yaşama katılan mutlu bir birey olmak istemiştir. Yaptığı gözlemler, çıkarımlar ve kuramlaştırma çabaları boşuna değildir. Kendine sığınabileceği ve huzur bulacağı bir dünya yaratmak istemiştir. *“Yıllardan beri bana benzeyen ve dünyayla sıkı ilişki içinde kuramsal bir cennette yaşayan bir hayaletle yan yana yürüyorum. [...] Artık bitti.”* (KY. 156) Bilgi-işlemci yıllarca bir yanılısama, bir düş, boş bir inancın peşinde olduğunun farkına vararak çabalamaktan vazgeçer. Yaşama yaptığı savaşı kaybetmiş olduğunu hissetse de kendi değerinin bilincindedir: *“[...] kendime saygı duyuyorum. [...] Dünya hakkında zihnimdekiler hâlâ nasıl da net! İçimde ölecek olan şey kesinlikle müthiş zenginlikte [...].”* (KY. 156)

Ormanın derinliklerine doğru ilerledikçe doğanın kıskırtıcı ve huzur verici çekiciliğine iyice kapılan roman kahramanı, uçuruma vardığında artık yaşamak için hiçbir amacının olamayacağını, kendisi için bütün çıkış yollarının kapandığını düşünür. Ona göre yaşamın

amacı, yalnızlığa, acıya, yoksunluğa ve kendi içinde tutsaklığa son verecek olan bir “yüce birleşme”dir (KY. 157; Monnin, 2002: 2). Bunun asla gerçekleşmeyeceğine inanan bilgi-işlemci için yaşamı bırakma zamanı gelmiştir: “Tenimi bir sınır gibi hissediyorum, dış dünyayı da bir eziliş gibi. Ayrılık izlenimi tam; artık bundan böyle kendi içimde tutsağım. O yüce birleşme olmayacak; hayatın amacı kaçırıldı.” (KY. 157) Kendini ezip tüketen bir dünyadan, saçma ve anlamsız bulduğu bir yaşamdan ölüme benzer mutlak bir kopuşla ayrılmak üzere olduğunu açık ve kesin bir düşünce olarak zihninde duyumsar.

Onda tiksinti, nefret, öfke ile ortaya çıkan taşkınlık durumları nedeniyle zaman zaman kesintiye uğrayan melankoli, böylece tam anlamıyla roman kahramanını ele geçirir. Savaş alanını ya da gözlem alanını yaymak, sonuçta yaşamak ve mücadele etmek için yetersiz kalmıştır. Bilgi-işlemcinin, yabancılaştığı dünyaya ve yaşama karşı sergilediği en son duruş, karamsar, melankolik bir tavidir. Melankoli, insan ile dünya arasında; iletişim kurmaktan yoksun, toplumda yer işgal eden bu düzen adamı ile tüm şiirselliğin dışlandığı, karşılıklı ilişkilerin artık yalnızca ekonomik ve cinsel terimlerle ölçüldüğü, maddi temeller üzerine kurulmuş bu dünya arasında sonlandırılacak bir savaş alanı yaratır (Robitaille, 2004: 91, 92). Program çözümlenmesi, istemeyerek de olsa girdiği bu savaş alanında yenilerek düzen adamı olmanın bedelini ağır biçimde öder. Kendinden ödün vermeksizin değerlendirdiği ve hiçbir zaman uyuşmadığı bu dünyanın, artık katlanamadığı ‘buruk’ zamanın dışında kalır. Bu, onun yaşam karşısında takındığı son estetik duruştur.** (a.g.e.: 99)

Salih ise Kolera’nın sunduğu, beklentileri ağır olan yeni yaşam tarzının gereklerini yerine getirirken kendi kendisiyle de savaşmak zorunda kalır. Duygusal dengesizliğinin üstesinden gelmek için daha sık uyuşturucuya başvurur. Bitirimhanenin “düşünce odası”na (AR. 136) kapanarak uyuşturucunun etkisiyle zihninde oluşturduğu düşsel bir uzamda saatlerce gezinir. “Odanın içerisinde yüzlerce kilometre yürüdüğü halde, hâlâ saplandığı boyutlarda geziniyordu.” (AR. 136) Kökten yalnızlığı içinde dolanıp dururken kendine ve geleceğine uzak düşmüş, tükenişe doğru hızla ilerlemektedir. İç çatışmalarından kurtulamayan Salih giderek umutsuzluğa ve çöküntüye sürüklenir. Yeni yaşamını gözden geçirdiğinde, kendisi için gerçekte hiçbir şeyin değişmediğini, her şeyin geçmişte nasılsa şimdi de aynı olduğunu anlayarak büyük bir karamsarlığa kapılır. Uğruna adam öldürmekten bile

çekinmediği sevgilisi tarafından aldatılması ve polislerce işkenceye uğrayan babasının ölmesi üzerine iyice bunalıma giren Salih geleceği konusunda tamamen umutsuzdur. “*Labuşlar, kevaşeler, dans edip şarkı söyleyen bıçaklar ve yeşil çuha üzerine düşen cıvalı zarlar! Gelecekteki hayatı, geçmişteki hayatının kötü bir taklidiydi.*” (AR. 146) Aldığı yüksek dozda uyuşturucu bile onu teselli etmeye yetmez. Yaşam enerjisinin artık tükendiğini hisseden Salih, Arap Sado’nun yadigarı sustalı ile bileklerini keserek özkıyımını gerçekleştirir.

Geçmiş yaşamının mutsuzluklarını sürekli içinde yaşatan Salih toplumsal baskıya ve gelecekte de değişmeyecek olan yazgısına boyun eğerek özkıyımda bulunur (Şahin, 2016: 18). Kahramanını tüketmek üzere kurulu bir yaşamın parçası olan Salih, ancak ölümüyle katılabileceği süreklilik noktasına çok çabuk gelmiştir. Kendi yazgısını cemaatin yazgısıyla birleştirmiş; hazların, coşkunun ve özgün deneyimlerin bittiği yerde kendisini de bitirmeye karar vermiştir (Velioglu, 2003: 75, 76). Roman, “*Zamanı kim okşayabilir ki...*” (AR. 7) tümcesiyle başlar, başladığı gibi sona erer. Zamana karşı yatırım yapmak olanaksızdır; her şey mutlak, sonsuz bir şimdiki zamanda olup bitmeye ve tükenmeye mahkumdur. Kolera’nın seyir defterine geçmeye değer bir olay değilse kişisel zamanın bitiminin hiçbir önemi yoktur (Velioglu, 2003: 61)***. Yaşama ve zamana karşı acımasızca bir savaşa giren Salih, bu kez kendi ölümü karşısında ‘şık hareketi’ni yapar. Zamanın Salih için tükendiği anda Kolera’nın zamanı hiçbir iz bırakmadan akıp gider.

Böylece, insancıl ve kültürel değerlerin yozlaştığı anamalcı bir dünyada, farklı ülkelerin farklı toplumsal sınıflarına ait olan roman kahramanları içinde buldukları koşul ve dayatmalara yenik düşerek yaşam ve zaman çarkının görünmez dişleri arasında yok olurlar.

Sonuç

Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman adlı yapıtlarda, iki farklı coğrafyanın iki farklı kültür katmanında yaşanan bireysel, toplumsal, kültürel ve düşünsel sorunlar dile getirilmektedir. Her iki romanda da ussal ve insancıl ilke, ölçüt ve değerlerin ortadan kalkmasıyla oluşan dayatmalarla kuşatılmış, anlamsızlaştırılmış, yüzeysel ve acımasız yaşam biçimi örnekleri görürüz. Tarihin kaygı verici bir şekilde belirsizlik ve umutsuzluğa açıldığına, sadomazoşist bir drama dönüşerek kaçınılmaz bir yıkıma doğru ilerlediğine tanık oluruz.

** Houellebecq, *Approches du désarroi* (Düzensizlik Yaklaşımları) adlı kitabında, dünya ile yaşam karşısında insanın estetik bir duruşla kendini konumlandırmasının hiçbir zaman bugünkü kadar kolay olmadığını dile getirir. Bunun için bir durma zamanı belirlemek yeterlidir; radyoyu kapatmak, televizyonu prizden çıkarmak; hiçbir şey satın almamak; artık bilmemek, hiçbir şeye katılmamak; zaman zaman bütün düşünsel etkinliği belirli bir süre için durdurmak; tam anlamıyla birkaç saniye boyunca devinimsiz kalmak yeterlidir (Robitaille, 2004: 100).

*** Kaçan, kendisiyle yapılan bir görüşümde, “*Aslında naif bir boşluk duygusunda yaşamak istiyorum. Ama zaman duygusu olunca, insanın içinde gerçek zaman sanki kaybolup gidiyor.*” der (akt. Ecevit, 2003: 16). Romanda zaman kavramının önemsenmediği, zamanın “*öncesi ve sonrası olmayan, tanımlanamayan bir nesne*” gibi (Erbarıştıran, 2003: 140) ortaya çıktığını görülür. Evrensel ve fiziksel bağlamından koparak uzama ve olayların akışına göre biçimlenen bir soyut zaman anlayışı vardır.

Kuşatılmış Yaşamlar ve Ağır Roman toplum-birey ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde, yapıtlarda ortaya çıkan en önemli ortak izleklerin yabancılaşma, çatışma ve çöküntü olduğunu; diğer ortak izlekler olan düş kırıklığı, acı, mutsuzluk, yalnızlık, uyumsuzluk, öfke, şiddet, umutsuzluk ve özkıyımın bu ana izleklerin kökeninde yatmakta ya da onların çevresinde gelişmekte olduğunu; melankoli izleğinin ise yalnızca *Kuşatılmış Yaşamlar*'da yer aldığını gördük. Aynı zamanda, toplumsal yapı ve koşulların, olayların, kişisel algılama ve yorumlama biçimlerinin farklı olması nedeniyle roman kahramanlarının bu izlekleri farklı biçimlerde deneyimlediğine tanık olduk.

Ana kişiler üzerine yaptığımız karşılaştırmalı incelemenin sonunda söz konusu roman kahramanlarıyla ilgili olarak şunları söyleyebiliriz: İçinde buldukları düzenin düşledikleri düzenle örtüşmemesi nedeniyle büyük bir düş kırıklığına uğrayan roman kahramanları, çevresine ve topluma uyum sağlayamayan, giderek yaşama, insana ve kendine yabancılaşan; mutsuzluk, acı, öfke, yalnızlık ve umutsuz içinde yaşayan; sorunlarını şiddete yönelerek çözmeye çalışan, sevdikleri kadınlar tarafından terkedilen, özkıyım girişiminde bulunan ve verdikleri savaşı sonunda kaybeden kişilikler olarak karşımıza çıkarlar.

Roman kahramanları, tüm olumsuzluklarına karşın içinde buldukları toplumda var olabilmek adına yaşam karşısında kendi estetik duruşlarını / konumlarını belirlerler. Bilgi-işlemcinin, eleştirel düşünme çabası, yabancılaşma ve melankoli içinde olması, onun yaşam karşısında takındığı kuramsal ve estetik duruşlardır. Salih'in yaşama karşı takındığı çarpıcı tavır ise şiddetin dilini en iyi ve şık şekilde kullanmayı öğrenmesidir. Böylece, her iki roman kahramanı, düşünce ve eylem temelinde, toplumun belleğinde yer etmiş önemli, saygın kişiliklerle kendini özdeşleştirir: bilgi-işlemci, Devrim'in lideri Robespierre ve yazar Maupassant ile; Salih ise mahallenin kabadayısı Arap Sado ile.

Salih'in, yabancılaştığı çevreye uyum sağlamaya çalışmasına, böylece giderek kendi benliğine yabancılaşmasına ve sürekli bir iç çatışma ve hesaplaşma içinde olmasına karşın, bilgi-işlemci açısından topluma uyum sağlamaya çalışma, içsel bir çatışma yaşama ve -davranışlarını çözümleyemez duruma geldiğinde bile- kendi değerlerine yabancılaşma gibi durumlar söz konusu değildir.

Koşulları değiştiremeyince istek ve beklentilerini değiştirmek zorunda kalan Salih'in tersine, bilgi-işlemci ne kendinden ödün verir ne görüş ve düşüncelerinden şüphe eder ne de yaptıklarından suçluluk duyar. Ancak, dış dünyaya, zamana ve insanlara karşı duyduğu öfke ve nefret, sonunda şiddeti kendi üzerine yönlendirmesine yol açar. Salih ise işlediği suçlar

nedeniyle duyduğu pişmanlıkla vicdan azabı çekse bile kendini cezalandırmak gibi bir isteğe kapılmaz.

Düş kırıklığı, uyumsuzluk ve yabancılaşma gibi nedenlerle ortaya çıkan yalnızlık, bilgi-işlemci için kanıksanmış bir durum ve bilinçli bir tercihe dönüşürken Salih için koşulların dayattığı, istenmeyen ve mutlaka aşılması gereken bir durum olarak kalır.

Yenilgiyi kabul eden roman kahramanlarının yaşam sahnesinde sergiledikleri son estetik duruş da birbirinden farklıdır: Salih fiziksel olarak ölmeyi seçerken bilgi-işlemci zihinsel olarak yok olacağı bir melankoli sürecine girer.

Karşılaştırmamıza son söz olarak diyebiliriz ki: Anamalcı, makineleştirici ve aşırı özgürlükçü bir toplumsal düzenin, insanı nasıl yaşama, çevresine ve kendine yabancılaştırıp yıkıma sürüklediğini anlatan *Kuşatılmış Yaşamlar*'da, program çözümlenmesi de bir düzen adamı olmanın bedelini ağır bir biçimde öder. Büyük bir savaşım ve bedel gerektiren "ağır" yaşamların anlatıldığı *Ağır Roman*'da ise bireyselliğini ve özgürlüğünü yitirerek içinde yaşadığı çevrenin ve koşulların kurbanı olan Salih, sonunda toplum baskısına yenik düşerek yaşamda kaybedenler safındaki yerini alır.

Kaynakça

- Alpozzo, M. (2005). "Houellebecq: le devoir d'être abject", *Le Journal de la culture*, Numéro 17, novembre/décembre, p. 108-118.
- Aslan, R. (2003). "Ağır Roman'dan Fındık Sekiz'e Metin Kaçan'da Ritüel ve Hayat", *Metin Kaçan, Cervantes'in Yeğeni*, İstanbul, Can Yayınları, ss. 79-88.
- Aylanç, M. (2016). "İsmail Bozkurt'un Romanlarında Realist Roman Kişileri ve Karakterizasyon", *Folklor / Edebiyat*, Cilt: 22, Sayı 87, 2016/3, ss.43-52, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi.
- Carlson, J. (2006). "Houellebecq – soleils et lumières", *XVI Congreso de Romanistas Escandinavos / XVIe Congrès des Romanistes Scandinaves*, Collection: Littérature française / Jonna Kjær, Artikel98.pdf, Published by: Department of Language and Culture, Roskilde University.
- Dion, R. (2004). "Faire la bête. Les fictions animalières dans Extension du domaine de la lutte, une histoire de maladie", *Michel Houellebecq. Avec une interview inédite de l'auteur*, études réunies par Sabine van Wesemael, Amsterdam, Rodopi, p. 55-66.
- Ecevit, Y. (2003). "Ağır Roman' ve Estetik", *Metin Kaçan, Cervantes'in Yeğeni*, İstanbul, Can Yayınları, ss. 11-16.

- Ecevit, Y. (2006). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Erbarıştıran, T. (2003). “Metin Kaçan’ın Kitapları Üzerine Bir Deneme”, *Metin Kaçan, Cervantes’in Yeğeni*, İstanbul, Can Yayınları, ss. 132,146.
- Hillen, S. (2007). *Ecarts de la modernité. Le Roman Français de Sartre à Houellebecq*, Caen, Lettres Modernes Minard.
- Houellebecq, M. (2001). *Kuşatılmış Yaşamlar*, Çev: Aysel Bora, İstanbul, Can Yayınları.
- Houellebecq, M. (2008). *Extension du domaine de la lutte*, Paris, Jai Lu.
- Kaçan, M. (2003). *Ağır Roman*, İstanbul, Can Yayınları.
- Lipovetsky, G. (2007). *L’ère du vide. Essais sur l’individualisme contemporain*, Paris, Gallimard.
- Lipovetsky, G. – Charles S. (2008). *Les Temps hypermodernes*, Paris, Grasset.
- Monnin, C. (2002). “Extinction du domaine de la lutte, L’oeuvre romanesque de Michel Houellebecq”, *L’Atelier du Roman*, Numéro 32, p.128-137
- Mura-Brunel, A. ve Dambre, M. (2004). “Avant-Propos”, *Le Roman français au tournant du XXIe siècle*, sous la direction de Bruno Blanckeman, Aline Mura-Brunel et Marc Dambre, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, p. 475-476.
- Özünü, Ü. (2003). “Ağır Roman’ın Ağırlığı”, *Metin Kaçan, Cervantes’in Yeğeni*, İstanbul, Can Yayınları, ss. 17-38.
- Robitaille, M. (2004). “Houellebecq ou L’Extension d’un monde étrange”, *Tangence*, Numéro 76, p. 87-103.
- Saenen, F. (2001,2002). “Sur l’écriture de Michel Houellebecq”, *Anales de Filología Francesa*, Numéro 10, Universidad de Murcia, p. 157-168.
- Schober, R. (2004). “Vision du monde et théorie du roman, concepts opératoires des romans de Michel Houellebecq”, *Le Roman français au tournant du XXIe siècle*, sous la direction de Bruno Blanckeman, Aline Mura-Brunet et Marc Dambre, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, p. 505-515.
- Şahin, V. (2016). “Sosyolojik Açından Ağır Hayatın Ağır Roman’ı ve Metin Kaçan”, *Mecmua*, Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 1, Sayı 2, ss.11-28.
- Velioğlu, H. (2003). “Muhafakâr Dekadans: Ağır Roman”, *Metin Kaçan, Cervantes’in Yeğeni*, İstanbul, Can Yayınları, ss. 39-78.
- Wesemael, S. V. (2004). “Le freudisme de Michel Houellebecq. Extension du domaine de la lutte, une histoire de maladie”, *Michel Houellebecq. Avec une interview inédite de l’auteur*, réuni par Sabine van Wesemael, Amsterdam, Rodopi, p. 117-126.
- Wesemael, S. V. (2005a). “L’ère du vide”, *RiLUne*, Numéro 1, p. 85-97.
- Wesemael, S. V. (2005b). *Le Plaisir du texte*, Paris, L’Harmattan.